

Als Nebucadnesar hen ten vure doemt, zal God niet toelaten, dat zijn hoos plan gelukt. Hij zal hen verlossen. En zoo is dan ook geschied. Levend zijn ze uit den vuurdoop door een wonder van Gods Almacht gered.

Maar, en hierop komt 't nu aan, bij die geloofzekerheid lieten deze drie helden 't niet, maar even scherp en kloek drong ook hun geloofsmuur naar voren.

Zeker, hun God kon hen verlossen. Maar de Heere deed dit niet altijd. De martelaars getuigen het maar al te bang, hoe vaak en telkens onze God de woede van den woestaard gelukken liet, om juist daardoor het hooge en rijke geloof van zijn uitverkorenen te doen uitschitteren.

Die drie treffelijke zonen Israels weten dit, en daarom maken ze er zich niet met een beroep op Gods hulpe van af. Ze kruipen niet voor den dwingeland als lafaards, maar ook zetten ze de doodsgeachte niet verre, alsof God hen zeker zou uitredderen.

Ze voelen ter dege wel, dat 't in Gods raad kon liggen, ook aan hen de martelaarskroon te reiken. En met het oog daarop nu durven ze 't aan, om 't Nebucadnesar in bezide geloofstaaf aan te zeggen: »Onze God kan ons uitredderen. Of Hij 't doen zal, geven we aan Hem over. Maar zoo niet, zoo Hij van verre blijft en zoo straks de vernielende vlammen om ons sluispen, dan, o, Vorst, zullen we even moedig den dood in de vlammen trotseeren.

Nog smeeken we onze God om ons uit uw hand te redden, maar zoo niet, ook in ons sterven blijven we onze God, blijven we Jehovah getrouw.

Voelt ge nu de vlijmende tegenstelling tusschen het slappe, egoïstische en het kloekke, Gods er beoefende geloof?

Dat slappe geloof is zoo geruststellend, zoo troostelijk en zoo zoet. Wat er ook gebeurt, en wat u ook bedreigt, ge roept uw God maar om hulpe en stilling van het leed aan, en dan staat 't vast dat Hij u verhooren zal, en straks kunt ge dan danken want Gods liefde heeft u gered.

Nu is hier, gelijk vanzelf spreekt en de Schrift 't u telkens voorhoudt, op zichzelf niets tegen. De nood is er om ons naar God uit te drijven. Eerst als de nood dringt, leeren we 't bidden. En nu mag er dan verhooring volgen, dan is 't danken zoet en heerlijk.

Alleen maar, al zulk geloof faalt, als 't uw laatste grond is. Dan toch komt het er op neer, alsof God er alleen was om u ter hulpe te komen, en alsof niet ongekeerd gij er zijn moet, om uw God te verheerlijken.

Hier ligt Gethsemane.

Zelfs uw Hellend had, of de drinkbeker mocht voorbijgaan. Doch geen oogenblik blijft 't bij die bede om zelfbehoud. Er volgt onmiddellijk op: *Want dat ik hem drinke*. En dit is voor Jezus de uitdrukking van wat Sadrach uitte in zijn zeggen: *»En zoo niet«*.

Als druk, of nood, of geweld u overvalt, o, bid dan vrij, of God u uithelpe. Maar doe 't nooit zonder terstond in die bede uw ziel te leggen. Niet uw wenschen en begeeren, maar Gods raad en bestel boven alles.

Verhoort God uw bede om uitredding, heerlijk. Dan dankt ge, als om in uw dank uw ziel uit te storten.

Maar is 't in Gods raad besloten, dat uw bede niet zal verhoord worden, dan nog heerlijk, indien maar vast staat, dat uw onwrikbaar en onwankelbaar geloof, ook in uw ondergang voor dit leven, u niet verlaat.

Dr. A. K.

Amsterdam, 16 Januari 1914.

De Regeering heeft wijselijk niet voldaan aan den aandrang der Vrijzinnigen, om voor de bestaande vacatures in de Theologische faculteit te Groningen twee moderne professoren te benoemen. Van de beide benoemde hoogleraren, Dr. J. Lindeboom en Dr. J. de Zwaan, — de laatste werd van Leiden naar Groningen overgeplaatst — behoort de een tot de moderne, de ander tot de ethische richting. Ook voor de orthodoxie is dus geen winste te boeken. De toestand is gebleven, zooals hij vroeger was.

Dat het streven der modernen om te Groningen een kathedra te veroveren, mistukte, verblijdt ons. Vooral omdat, wanneer zulk een kathedra eenmaal in handen eener andere richting is overgegaan, daaruit straks een zeker bezitsrecht zou worden afgeleid.

Toch toont ook deze benoeming weer, hoe onhoudbaar de toestand is, dat de Regeering een officieele Theologische faculteit in stand houdt. Denkbaar is dit alleen, wanneer er een *Staatskerk* bestaat en de Regeering ten behoeve dezer Staatskerk een Theologische faculteit in 't leven roept en onderhoudt. Maar in een land als het onze, waar scheiding tusschen Staat en Kerk bestaat, behoorde de Theologische faculteit reeds lang te zijn afgeschaft. Feitelijk dient deze faculteit toch alleen, of hoofdzakelijk, ten behoeve van een bepaalde Kerk, die daardoor een privilege ontvangt, dat in strijd is met de Grondwet, waarin aan alle Kerkgenootschappen gelijke bescherming wordt toegezegd. En nog erger dan deze schennis der Grondwet is, dat de Regeering door deze benoemingen, of ze wil of niet, gedwongen wordt partij te kiezen en inleverd uit te oefenen op de geestelijke ontwikkeling van de predikanten dezer Kerk.

Het Carthaginiem delendam esse, de Theologische faculteit moet aan onze Rijkswinsten worden afgeschaft, blijft daarom met Groen nog altoos onze leus. Maar welke Regeering zal den moed hebben, tot deze eenige radicale en afdoende oplossing over te gaan?

Huwelijksbevestiging.

De vraag wordt ons gedaan, of een huwelijksbevestiging ook door een ouderling mag geschieden, natuurlijk niet als regel, maar in geval van nood. Het komt voor in een vacante Kerk, dat de consulent, die een huwelijks bevestiging zou, op het laatste oogenblik verhinderd wordt om te komen, of dat in een Kerk, die zelf een predikant heeft, deze door ongesteldheid of andere redenen plotseling belet wordt

het kerkelijk huwelijk te voltrekken; in zulke gevallen zegt men, gaat het toch niet aan, het bruidspaar, dat burgerlijk reeds getrouwd is en misschien reeds in de Kerk op de huwelijksinzegening wacht, onverrichterzake weer naar huis te laten gaan. In zulke gevallen, meent men, kan een der ouderlingen het kerkelijk huwelijk wel voltrekken, want voor ons, Protestanten, is het huwelijk geen sacrament, maar alleen een plechtige kerkelijke handeling.

Nu gaat het hier natuurlijk niet om de vraag, of zulk een huwelijksbevestiging, wanneer deze door een ouderling geschiedt, niet door de Kerk als geldig zou erkend moeten worden. Zelfs wanneer een ouderling den doop bedient, hoezeer zulk een daad op zich zelf ongeoorloofd zou wezen, hebben onze Kerken de geldigheid van zulk een doop toch toegegeven, omdat een ouderling geen privaat persoon, maar een ambtsdrager is. Maar wel gaat het over de vraag, of zulk een huwelijksbevestiging door een ouderling een geoorloofde daad is.

Naar het ons voorkomt, kan deze vraag niet anders dan in ontkennenden zin beantwoord worden. In het bevestigingsformulier der ouderlingen wordt uitdrukkelijk verklaard, dat de ambten van Dienaren des Woords en van ouderlingen altoos moeten onderscheiden blijven. Deze uitdrukking is met opzet gekozen geworden om te doen uitkomen, dat een ouderling nooit mag doen wat tot het eigenlijke ambt van den Dienaar des Woords behoort. Juist omdat er vlak vooraf gaat, dat de ouderlingen den Dienaren des Woords tot hulp en bijstand zijn gegeven, evenals onder het Oude Testament de Levieten aan de Priesters, zou licht de gedachte kunnen opkomen, dat desnoods de ouderling ook het eigenlijke werk van den predikant zou kunnen verrichten; juist daarom voegt ons formulier er aan toe, dat ook bij deze hulp de ambten steeds onderscheiden moeten blijven.

Wat de beide ambten van predikanten en ouderlingen gemeenschappelijk hebben, de regeering der kerk, het toezicht houden op de geloovigen, de oefening der tucht, kan desnoods door de ouderlingen alleen geschieden, omdat dit alles tot hun eigen ambt behoort; maar datgene waardoor het predikant van dat der ouderlingen onderscheiden is, niet name de bediening des Woords en der Sacramenten, kan door een ouderling niet waargenomen worden. Anders zouden de ambten onderling vermengd worden.

Nu kan er wel geen twijfel over bestaan, dat de huwelijksbevestiging niet tot het ambt der ouderlingen behoort, want het raakt niet de regeering der Kerk, maar vormt een onderdeel van de *Bediening des Woords*. Onze vaders wilden daarom ook, dat de huwelijksbevestiging niet aan huis of in een particulier gebouw, maar in de Kerk en wel in de samenkomst der geloovigen geschieden zou, liefst op een dag in de week na de gewone bediening des Woords. Het moest niet een afzonderlijk sacramentele handeling wezen, die alleen door den predikant in tegenwoordigheid van de familie voltrokken werd, maar de huwelijksbevestiging moest als 't ware in de gewone bediening des Woords worden opgenomen, zooals het ook geschiedt met de openbare belijdenis des geloofs en de bevestiging van de kerkelijke ambtsdragers. De huwelijksbevestiging, of gelijk men oudtijds liever zei, huwelijksinzegening, bestaat dan ook nergens anders in, dan dat uit Gods Woord verkondigd wordt welke plichten God in een Christelijk huwelijk den getrouwen oplegt, de belofte van de getrouwen gevraagd wordt, dat ze naar deze ordonnantien Gods in het huwelijk leven zullen en dan de zegen Gods over hun huwelijk wordt uitgesproken. Nu behoort er de bediening des Woords en het uitspreken van den zegen tot het ambt van den predikant en niet van den ouderling. Indien nu beide ambten altoos moeten gescheiden blijven, dan mag de ouderling ook in geval van nood, deze huwelijksinzegening niet waarnemen, evenmin als hij in geval van nood het Woord mag bedienen of de sacramenten mag uitreiken. Natuurlijk kan het evengoed voorkomen, dat wanneer een doop zal plaats hebben of het Avondmaal zal bedient worden, de predikant plotseling verhinderd wordt; ook dan zullen de ouders of Avondmaalsgangers teleurgesteld moeten worden, want indien er geen andere predikant te krijgen is, zal de Doop of het Avondmaal niet kunnen bedient worden. De gevallen staan in zooverre volkomen gelijk. En evenmin als bij ontstentenis van een predikant een ouderling zou mogen doopen of het Avondmaal bedienen, mag hij ook in zulk een geval het huwelijk bevestigen.

Wel zou men kunnen opmerken, dat een kerkelijke huwelijksvoltrekking, nadat het burgerlijk huwelijk eenmaal voltrokken is, veel moeilijker kan uitgesteld worden dan een doops- of avondmaalsbediening, maar dit bezwaar mag hier toch den doorslag niet geven. Vooreerst zal een geval, waarin het onmogelijk is een predikant te krijgen, zich wel uiterst zelden voordoen; men kan in een groote stad altoos wel een der andere predikanten verzoeken om inplaats van den afwezigen predikant op te treden, en op onze dorpen is er bijna altoos wel een predikant in de buurt, dien men per rijtuig kan laten halen. Het uitsel zou dan nog altoos niet meer dan enkele uren bedragen. Maar zelfs in geval men op den trouwdag geen predikant kon krijgen, zou dit geen motief mogen wezen, om het huwelijk door een ouderling te laten bevestigen, omdat het in elk geval mogelijk is, een of twee dagen later desnoods op den daaropvolgenden Zondag het huwelijk door een predikant te laten bevestigen. Dat burgerlijke en kerkelijke trouw dan niet op een dag vallen, is geen beletsel; op tal van onze

dorpen is het gewoonte, op een dag in de week te trouwen bij den Burgemeester en eerst den daaropvolgenden Zondag het huwelijk kerkelijk te laten bevestigen. Natuurlijk, dat men in zulke gevallen het huwelijksleven eerst begint, nadat de kerkelijke trouw voltrokken is. In onze tijd, nu men zelfs op onze dorpen schier overal telegraaf of telefoon tot zijn beschikking heeft, en de communicatiemiddelen zoo snel iemand vervoeren, zal zulk een uitsel van enkele dagen wel nergens noodig wezen. Met wat meer geld en moeite is een predikant altoos wel te krijgen. En het verdient altoos de voorkeur, al kost dit dan wat meer geld, den geordenden kerkelijken weg te bewandelen en de huwelijksbevestiging door een predikant te laten voltrekken, dan uit zekere gemakzucht of om extra-kosten te voorkomen, de huwelijksbevestiging door een ouderling te laten plaats vinden, waardoor de grens tusschen de beide ambten zou worden uitgewischt.

Staatscommissie.

I.

Met ingenomenheid is ook onzerzijds de instelling der Staatscommissie begroet, die pogen zal de onderwijs-quaestie, welke nu reeds zoovele jaren ons volk verdeeld heeft gehouden, tot een bevredigende oplossing te brengen. Niet alsof we, gelijk dezer dager het *Handelsblad* schreef, den strijd voor de Christelijke school moede waren en daarom reikhalzend naar een eervolven vrede. Zooals Nederland door de tachtigjarige oorlog met Spanje krachtig en sterk is geworden, en juist aan dien strijd zijn nationale verheffing en ontwikkeling te danken heeft gehad, zoo is het ook met ons Christelijk volksdeel in den strijd om de Christelijke school gegaan, juist omdat de volkschool zoo diep ingrijpt in het volksleven en elk Christelijk ouder het belang van een Christelijke school voor de opvoeding zijner kinderen inzage heeft, deze strijd zelfs de trage en slappe moederen wakker geschud, het ernstige gevaar van de ontkenning der natie onder de heerschappij der liberale beginselen steeds duidelijker doen inzien, en een bezieling en geestdrift gewekt, zooals geen andere krijgseuze kon doen. Bovendien was er niets wat de verschillende Christelijke partijen en de geloovigen uit verschillende kerken trots alle verschil van richting en belijdenis nauwer saambond en de diepere geloofseenheid beter deed uitkomen, dan juist de gemeenschappelijke strijd voor het palladium van onze Christelijke volkschool. De historie van ons volk zou in de jongste halve eeuw een geheel andere zijn geweest, en van een zoo krachtige ontwikkeling onzer Christelijke beginselen ook op politiek gebied zou wel nauwelijks sprake zijn geweest, wanneer de strijd voor de Christelijke school daaraan geen hoogere wijding had gegeven. Zelfs indien deze strijd thans met een glorievolle overwinning mocht bekroond worden, doordat ood de tegenstanders van weleer bereid bleken op staatsrechtelijk terrein aan de Christelijke school gelijk recht met de Openbare school toe te kennen, zouden we, hoe dankbaar ook voor deze overwinning, toch niet zonder leedwezen een tijdperk in onze historie afsluiten, dat zooveel geloofsheerisme en zooveel eensgezindheid onder de Christelijke partijen ons aanschouwen deed. De vrede van Munster moge ons land de erkenning van onze nationale zelfstandigheid gebracht en een einde gemaakt hebben aan een oorlog, die finantieel zware offers vroeg, maar een heldentijdvak, zooals onze tachtigjarige worsteling met Spanje, waarop ieder Nederlander trotsch is, bracht de historie ons niet weer.

Toch zouden we daarom voortzetting van den strijd niet begeeren mogen. Hoewel de schoolstrijd allengs zijn scherp karakter verloor en ook van liberale en zelfs van socialistische zijde steeds meer het goed recht van ons streven erkend werd, zoodat menige pacificatiemaatregel met gemeen overleg tot stand kwam, is het toch in het belang van ons land en volk zeker gewenscht, dat op dit punt de strijd bij begraven worde. Zelfs de duidelijke uitgesproken toelag van socialistische zijde om de schoolquaestie op te lossen, ten einde de christelijke arbeiders los te weeten van de Christelijke staatspartijen en straks naar het socialistische kamp te doen overgaan, behoort ons niet bevreesd te maken om een eervolven vrede op schoolgebied te aangaan. Vooreerst gelooven we niet, dat onze Christelijke arbeiders alleen door den schoolstrijd weerhouden werden van te luisteren naar het zoet gefluit van den socialistischen vogelaar. We hebben te goed vertrouwen in de karaktervastheid, in de beginseltrouw en in de helderheid van inzicht onzer Christelijke arbeiders, om te vreezen, dat ze, wanneer de Christelijke school voor hun kinderen maar verzekerd is, met pak en zak zouden overloopen naar den vijand, om ter wille van sociale voordeelen met hem gemeene zaak te maken. En in de tweede plaats verget men van socialistische zijde, dat de groote aanwas der socialistische partij en haar krachtsuitbreiding niet aan het platteland, maar aan de groote steden te danken is, waar dusver de openbare school schier oppermachtig heerscht en het christelijk onderwijs niet tot bloei komen kon. De heer Van der Molen heeft nog onlangs in de Tweede Kamer met de cijfers aangetoond, dat, hoezeer de Christelijke School over heel het land, sinds het Ministerie-Mackay de eerste subsidie bracht en deze subsidie later telkens verhoogd werd, met reuzenschreden vooruitging, dit alleen niet het geval was in onze groote steden, waar eer, naar verhouding van de

toename der bevolking, achteruitgang viel te constateeren. De verklaring van dit feit ligt voor een groot deel daarin, dat de Rijkssubsidie wel op het platteland, maar niet in onze groote steden voldoende was om de concurrentie tegen de openbare school op te nemen. Zoodra, door uitschakeling van het voordeel dat de openbare school had door de gemeentesubsidie, de volkomen finantieele gelijkstelling van de openbare en christelijke school bereikt zal wezen, zal daardoor aan het Christelijke onderwijs de gelegenheid worden geboden om ook in onze groote steden zich vrij te ontwikkelen. Dan eerst zal van Christelijke zijde een ernstige poging kunnen worden gewaagd, om door de christelijke volkschool op de breede massa van de bevolking onzer steden te gaan inwerken, en de vrucht daarvan zal niet uitblijven. De godsdienstloze staatschool is vooral in onze steden de wegbeëinder van het socialisme geweest; zoodra de macht van die school met haar heiliger van socialistische onderwijzers gebroken is, zal ook aan den zegetocht van het socialisme in onze steden paal en perk worden gesteld. Daarom aangaan we zonder vrees den steun van het socialisme, om tot gelijk recht voor de Christelijke school te komen. Al weten we zeer goed, dat het socialisme dit niet alleen doet uit rechtsbesef, maar vooral om daarmede de Christelijke arbeiders aan zijn zijde te krijgen, we gelooven, dat ook hier de spreuk geldt van Israël's wijzenkoning, dat wie een kuil graaft voor een ander, daarin zelf vallen zal. Waar de Christelijke school tot bloei komt, kan het socialisme niet heerschen.

Een eervolven vrede op schoolgebied wenschen daaraan ook wij. Liefst hadden we natuurlijk gehad, dat die vrede ons gebracht was door een Christelijk Ministerie, en niet het minst daarom werd de val van het Ministerie-Heemskerk door ons betreurd, omdat daarmede de voorgestelde wijziging van Artikel 192 der Grondwet van de baan scheen geschoven. Vooral de felle wijze, waarop bij de jongste stembuscampagne de liberale propagandisten heel het land doortrokken om de strijklaren voor de openbare school te blazen, deed zelfs een oogenblik de vrees opkomen, dat een Ministerie, uit deze stembuscampagne voortgekomen, zoodat niet de Christelijke school onderdrukken, dan toch voor haar belang geen vinger uitsteken zou. Des te verassender was het daarom, toen het nieuwe Kabinet reeds bij zijn eerste optreden in de Kamer een verzoenend toon deed hooren, straks onder de krachtige actie der Christelijke staatspartijen in zijn toezeggingen van stap tot stap al verder ging, en daarbij ook de linkerzijde niet ongeniegd bleek om mede te werken, wat na den stembusrijd zeker niet te verwachten was. Welke diepere politieke motieven hierbij in het spel zijn geweest, behoeft hier niet te worden uiteengezet. Voor ons is hoofdzakelijk, dat door dezen wonderlijken loop van zaken de kans op een bevredigende pacificatie eer gestegen dan gedaald is. Het voorstel tot Grondwetsherziening, zooals dit door het Ministerie-Heemskerk was ingediend, zou vermoedelijk door de linkerzijde wel niet zijn geaccepteerd en had dan bij de definitieve stemming ook niet het noodige stemmenantal kunnen verkrijgen, want daarvoor waren twee derde der stemmen noodig. Gelukt het thans de Staatscommissie, waarin alle partijen vertegenwoordigd zijn, tot een eenparig voorstel te komen, dat voor alle partijen aannemelijk is, dan behoort voor afstemming in de Kamer niet gevreesd te worden. Zoo zou achteraf wel eens kunnen blijken, dat wat de menschen ten kwade hadden gedacht, door God ten goede was gekeerd.

Des te meer mag echter van de mannen, die in deze Staatscommissie onze Christelijke partijen vertegenwoordigen, en van wier beleid zoo ontzaglijk veel afhangt, verwacht worden, dat ze hun medewerking niet verleenen zullen dan wanneer zulk een voorstel tot stand komt, dat werkelijk de volle vrijmaking der Christelijke school ons waarborgt. Natuurlijk betreuren ook wij het, dat de politieke kring, waaraan we ons het nauwst verwant voelen, niet door de mannen, die jarenlang in den schoolstrijd vooraan gestaan en de leiding in handen hebben gehad, in deze Commissie vertegenwoordigd is. Misschien kan dit euvel nog voor een deel verholpen worden, doordat de Commissie een ruim gebruik maakt van de bevoegdheid haar geschenken, om adviseerende leden te hulp te roepen. Maar welke uitweg hier ook gevonden worde, de mannen, die onze beginselen in deze Staatscommissie hebben te verdedigen, hebben een zeer ernstige taak op zich genomen; van hun wijsheid en voorzichtigheid zal voor de toekomst van ons Christenvolk zooveel afhangen; indien een door hen mede ingediend voorstel geen bevrediging schonk, zou de schade niet te overzien zijn. Moge daarom veel gebed voor hen opgaan, opdat hun arbeid waarlijk onze Christelijke School ten goede moge komen.

Slechts een opmerking voegen we hier nog aan toe.

De strijd om de School gaat natuurlijk niet alleen om de lagere school, al mag het Christenvolk in zijn breedere kringen in de eerste plaats het belang daarvan voelen, maar omvat heel het onderwijs in al zijn geleidingen. Ook onze Hoogere Burgerschoolen en Gymnasia. En ook onze Hoogescholen. Die strijd draagt zeker niet overal een gelijk karakter; voor een lagere school staat de zaak anders dan voor een gymnasium en voor een gymnasium weder anders dan voor een Universiteit. Maar principieel gaat de strijd over heel de linie, en komen we even beslist op voor het goed recht eener Christelijke Hoogeschool, als voor dat van de volkschool met

den Bijbel. De opmerking, die wel gemaakt is, dat de lagere school neutraal moet wezen in dien zin, dat de onderwijzer hier ieders godsdienstige begrippen heeft te eerbiedigen, door over de religie te zwijgen, terwijl aan de Universiteit de hoogleraar volkomen vrij is voor zijn denkbeelden uit te komen en deze te propageeren, is juist, maar maakt het gevaar, dat in de Rijkswinsten schuilt, nog te ernstiger. De geest, die aan de Rijkswinsten heerscht, — de enkele Christelijke hoogleraren niet te na gesproken — is een geest, die lijnrecht tegen onze Christelijke beginselen ingaat en daarom nog veel meer kwaad doet dan de neutrale volkschool. Het zou daarom wel zeer bedenkelijk wezen, wanneer vrede gesloten werd voor het lager onderwijs, maar voor het Hooger Onderwijs niet werd gezegd.

In het voorstel tot Grondwetsherziening door het Ministerie-Heemskerk ingediend, was hiernede wel degelijk rekening gehouden. De beruchte zinsnede in Art. 192, dat het *openbaar onderwijs* — dus niet alleen het lager, maar ook het hooger onderwijs — een voorwerp van aanhoudende zorg der Regeering is, zou volgens dit voorstel gewijzigd zijn, en het ouijste beginsel, dat de Regeering alleen te zorgen had, ook finantieel, voor het *openbaar* onderwijs, zou uit de Grondwet zijn weggenomen.

Minister Cort van der Linden heeft bij de installatie der Staatscommissie echter uitdrukkelijk verklaard, dat ze wel over het lager, ook over de Hoogere Burgerschoolen en het voorbereidend hooger onderwijs (de gymnasia) handelen mocht, maar niet over de Hoogescholen. Wel voegde de Minister er aan toe, dat hij daarom voor de toekomst niet wilde buitensluiten, dat er ook maatregelen zouden genomen worden door de Regeering ten behoeve van het Bijzonder Hooger Onderwijs, maar de Staatscommissie had op dit terrein zich niet te begeven. Blijkbaar meende hij, dat de taak der Commissie anders te zeer zou uitgebreid en de hoop op weldenigen minder groot zou worden.

Al kunnen we deze bezwaren ten deele wel begrijpen, toch betreuren we deze beslissing. Was de taak der Commissie uitsluitend beperkt tot de lagere school, zoo zou hiervoor nog iets te zeggen zijn geweest, maar nu de Minister er het voor bereidend Hooger Onderwijs bijnam, was er geen reden om het eigenlijke Hooger Onderwijs buiten te sluiten. Hierbij komt, dat het vraagstuk van het Hooger Onderwijs zeker niet minder urgent is dan dat van de lagere school en van het voorbereidend hooger onderwijs. De eischen, die de wet aan de bijzondere lagere school en aan de bijzondere hooge burgerschoolen en gymnasia stelt, zijn niet zoo moeilijk na te komen, en daartegenover staat, dat het Rijk aan deze scholen reeds een niet onbelangrijke subsidie uitkeert. Voor de Bijzondere Hoogescholen staat de zaak geheel anders. De Wet stelt voor deze scholen, wanneer ze althans den effectus civiis voor hunne graden willen verwerven, zeer hoge eischen; eischen, die niet het minst op zeer zware finantieele offers komen te staan. En daartegenover staat, dat de Regeering aan de Bijzondere Hoogescholen alleen een zekere vergoeding geeft voor de lokaliteiten; waarvan het bedrag elk jaar niet hooger dan fl 4000 mag wezen. Hier was dus zeker reden geweest voor de Staatscommissie, om voor gelijk recht van het bijzonder Hooger Onderwijs op te komen. Door juist dit onderwijs van de pacificatie uit te sluiten, zal een werkelijke vrede niet bereikt kunnen worden. Een vrede, die voor een deel van de troepen den oorlogstoestand laat voortduren, kan geen oprichte vrede worden genoemd; zelfs wordt daardoor de positie van dat deel der troepen, dat buiten de pacificatie gesloten wordt, nog moeilijker dan te voren. Ze moeten nu den strijd alleen voortzetten, terwijl ze vroeger steun ontvingen in de algemeene actie van heel het leger.

Bij deze opmerking laten we het thans, maar op de zaak zelf komen we in een volgend artikel terug. Er staat hier voor het belang van het Hooger Onderwijs te veel op het spel. En we hopen, dat onze mannen in het Parlement bij hun strijd voor het Christelijk onderwijs, dit belang niet uit het oog zullen verliezen.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

1. DE VRIEND DES HUIZES. Tijdschrift voor het Huisgezin. Onder Hoofredactie van J. SCHUYVER, Predikant-Directeur der Weesinrichting te Neerbosch. Neerbosch: Boekhandel. NEERBOSCH.

Het nieuwe jaar bracht ons van dit Tijdschrift de 1e Aflevering.

Dr. J. SCHUYVER, die zooveel deze periodiek als *Het Oogen* redigeert, brengt, op den omslag der Januari-Aflevering, een hartelijken nieuwjaarsgroet aan de abonnees en zet, als redacteur, zijn oude taak blijkbaar weer voort met nieuwen moed. Dit laatste is te meer op prijs te stellen omdat hem in den laatste tijd, bij de vervulling van zijn redacteurswerk, de teleurstellingen niet zijn bespaard. »U bemerkt dat wij alles in het werk stellen,« schrijft hij, »om dit tijdschrift tot een zegen voor het Christelijk huisgezin te maken, daarom getrouwen wij ons vele en groote uitgaven. Wij kunnen echter niet verhinderen, dat door den dood en andere dreeve omstandigheden ons vele abonnees onttrokken.«

Het onttrekken van vele abonnees, — dat is voor 'n periodiek wat voor 'n memsch de ziekten zijn; *BILDERDIJK* noemt die: »de doodsklokken.« Komt daar niet spoedig een keer in, dan wordt het sterven, en de noodvraag van Dr. SCHUYVER, aan zijn lezers laat zich dan ook verstaan: »Wilt u ons nabijheid helpen om weer op ons verhaal te komen?«

De hulp dient wel heel spoedig gebracht, anders kan Dr. VRIEND DES HUIZES niet meer op verhaal komen.

En het zou dood-jammer wezen, indien deze periodiek moest gestaakt.

Dood-jammer.

BOSCH.

Om den lijer SCHUYVER, als 't heeft betoond.

Om het Tijdschrift.

Wat dit haast deze Aflevering, voegt in het Christ en oud, — ik heb met grante word telijke Tijdschrift De VRIEND DES.

Het is in alle lezen als te zien heid als zijn druk. Zoo opent des raakkennis gesch tot de kennis van verpleging in Ne Jz.; geeft A. L. met kleurige en over: WINTER VERKOUTEREN en reproductie van AKEN, historische en vertelt S. B. C. houdende wijze, DOKKEN.

Dan, dit is al inhoud dezer Af. Want dan vol grijpend verhaal: uit de dagen van I. de redacteur zelf rijk geillustreerd. MAAND-OVERZICHT. LECTUUR VOOR DE KLEINE VERTALE. ALLERLEI — WAS Kerstboom en ».

Van harte hoo diging, een hand. DE VRIEND DES doen komen. Als Redacteur nog el deze zijn: roper ADVERTENTIES.

Dat doen ze teg 2. Dr. A. V. Alkmaar. VANWAA Met enige photo Alkmaar. H. Cost.

Een naar zijn inhoud rijk boek geleerden onthaal, doet zien hoe 't zich heeft ontwikkeld de wereld te volbr.

Een boekje van klein 8°, maar was materiaal, waarvan op de hoogte te z dat de korthed doet, voor niet-vak.

En daarbij een omdat Dr. VERW een Schriftgeleuig geest van den Bijl.

In *negen* hoofds volgens bespreken de Bijbel en zine oorspronkelijke tal Bijbel en zine v de vertalingen van

uit het VIIIe h. D. GEZAG, te vernieu daarin aanwijst, dat als met goddelijk Da. V. dan terec opvatting van de i nische inspiratie s bij dit zelfgetuigeni demis zich aansluit; genis des Heiligen geloovigen er het doet buigen voor heilige Schrift: han strekt gezag, hare v lijkheid.

De waarde van d door de photo's w CODEX SINAITICUS, en ook van het TITEL VAN DEN STATEN-B.

In het VIIe h. deelde, van de STAT ook de nieuwere v verschenen, besprok van het in 1911 op waarme, wat alth een begin is gema ook Prof. GROSH N. T. aan onze Vn werking verleent.

Met name aan on onze Jongelingsve leerlingen onzer C -Kweekscholen kan van Dr. VERWAAN raden. Ook zelfs a voorbereiden tot i mij lang niet onbru

3. Dr. P. A. E. Sui de Heilige GESC Oude Testament. K.

Reeds vroeger, SILVERUS SHIRT nog schenen was, heb i bespreking van gge doen, nu in een fra Oude Testament i aandacht op te ve

Dit 1e deel dan tweede gedeelte.

In dat eerste ged tot de ROeping v Hoogleraar in het SCHUYLIK OBSCHT in het tweede boek SLACHT NA DEN ZO

In het tweede ge ABRAHAM TOT DE Schrift hij in het d MORIS; in het vici het vijfde: VAN O zesde: JOHNA TOT S

TOT DE ACHTERHIN van de KOSINKRIJ het negende: HALD

Dit werk van Poo daad een verrijking Een werk, waar em welks samenstelling gehouden met de v nieuwe ontdekkingen brede ontvoowing meene Gratie, duo

Met name aan hen, Geschiedenis te on